การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ ครั้งที่ ๑
"การวิจัยเพื่อการพัฒนา เผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อสังคม"
The 1st National Conference on Research for Development,
Dissemination and Modern Technology Relaying to Society
Phanomwan College of Technology

16-17 กรกฎาคม 2559
ณ โรงแรมสีมาธานี นครราชสีมา

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
กระทรวงอุตสาหกรรม
หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา
สมาคมนักวิจัย

กลุ่มวิชาที่นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์

- กลุ่มสาขาวิชามนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์
- กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
เรื่อง ผู้ทรงคุณวุฒิได้อ่านบทความ
ระดับชาติ ครั้งที่ 1
"การวิจัยเพื่อการพัฒนา เผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อสังคม"
ณ โรงแรมสีมาธานี จ.นครราชสีมา
Phanomwan College of Technology
The 1st National Conference on Research for Development,
Dissemination and Modern Technology Relay to Society

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์กำหนดให้มีการจัดการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ "การวิจัยเพื่อการพัฒนา เผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อสังคม" ประกอบด้วย

3. งานวิจัยและสร้างสรรค์ด้านมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์(Humanities, Social Sciences and Economics)
4. งานวิจัยและสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology)

ซึ่งกำหนดจัดขึ้น ในวันที่ 16-17 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 เวลา 08.00 – 18.00 น. ณ โรงแรมสีมาธานี เพื่อให้การจัดการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิได้อ่านบทความ ดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. ศาสตราจารย์.ดร.นพ.ธัมม์หิวัตถ์ นรารัตน์วันชัย	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พิพัฒน์ อมตฉายา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอิสาน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ขันติโกมล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอิสาน
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี รอดจากภัย	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ดร.ภก.กานต์ วงศ์ศุภสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
6. ดร.ยงยุทธ สงวนชม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

กลุ่มมนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์

1. ศาสตราจารย์.สุมาลี สังข์ศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. รองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤตกรณ์ ประทุมวงษ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพชัย พสุนนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ธัญปวีณ์ รัตน์พงศ์พร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. รองศาสตราจารย์ ดร .ไพโรจน์ วิไลนุช	มหาวิทยาลัยหอการค้า

8. รองศาสตราจารย์ ประทุมวรรณ อุดมสุวรรณกุล	ข้าราชการบำนาญ
9. รองศาสตราจารย์ บุศย์ วิสุทธิ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
10 รองศาสตราจารย์นิยดา สวัสดิพงษ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
11.รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
12. รองศาสตราจารย์ ดิเรก ทองอร่าม	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ กุลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. ธีระวัฒน์ จันทึก	มหาวิทยาลัยศิลปากร
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพิธาริ์ ธนารักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภาภร ภิญโญฉัตรจินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติมา พลับพลึง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยพงศ์ พลับพลึง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ จันทร์ดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสินี บุญมีศรีสง่า	มหาวิทยาลัยศิลปากร
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพร หาญสันติ	มหาวิทยาลัยเกษตร
23. อาจารย์ ดร.วรรษพร อารยะพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
24. อาจารย์ ดร.ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. อาจารย์ ดร.ปิยพล ไพรจิตร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
26. อาจารย์ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกตุ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
27. อาจารย์ ดร.สิริชัย ดีเลิศ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
28. อาจารย์ ดร.ปวีณ นราเมธกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
29. อาจารย์ ร้อยตรี ดร.บุญช่วย แจ้งเวชฉาย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
30. อาจารย์ ดร. กานต์ ศรีวิภาสถิต	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
31. อาจารย์ ดร.ปิยะ นาควัชระ	มหาวิทยาลัยบูรพา
32. อาจารย์ ดร.ยุทธภูมิ มีประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
33. อาจารย์ ดร.วิทยา ศิริพันธ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
34. อาจารย์ ดร. เพชรรัตน์ เจิมรอด	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
35. อาจารย์ ดร.พิสิษฎ์ มณีโชติ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
36. อาจารย์ ดร. จุไรรัตน์ ดวงจันทร์	วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า
37. อาจารย์ ดร.สมปอง รักษาธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
38. อาจารย์ ดร.ปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
39. ดร.ณรงค์ ศรีเกรียงทอง	บริษัท โมเดิร์นคาสอินเตอร์เนชั่นแนลคอสเมติคส์ จำกัด
40. ดร.ธงชัย ทองมา	กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
41. ดร.บุรณิน รัตนสมบัติ	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
42. ดร.กฤษฎา โสภา	บริษัท อำพลฟูดส์ โพรเซสซิ่ง จำกัด
43. ดร.ภาณุพันธ์ โอฬารกิจไพบูลย์	บริษัท เอชจีเอสที ประเทศไทย จำกัด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

กลุ่มมนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อุ่นเรือน	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ ลือมงคล	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
3. ดร.พิชัย สารภักดิ์	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
4. ดร.พีรพงษ์ ตั้งก้องเกียรติ	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

<u>หน้าที่และความรับผิดชอบ</u>

1. พิจารณาผลงานจากผู้นำเสนอบทความเพื่อนำเสนอแบบบรรยาย หรือ โปสเตอร์
2. ทำรายงานสรุปผลเสนอต่อที่ประชุมกองบรรณาธิการและคณะกรรมการจัดประชุม

สั่ง ณ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2559

(ดร.พิสิษฐ์ ศิริรักษ์)
อธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

การจัดการความรู้ในชุมชนโดยใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้ กรณีศึกษาการปลูกผักปลอดสารกับกบนา ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอพียง บ้านสารภี

Knowledge management by using social innovation to increase revenues case study growing hydroponic vegetable and frogs at Sufficiency Economy Learning Center at Baan Sarape

ฐายิกา อยู่แก้ว* สุรภัทร์ พิไชยแพทย์**

Thayika Yookaew* surapa bhichaibade**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน โดยใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้การตรวจสอบด้วยวิธีสามเส้า ทางด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

ซึ่งการนำวิธีการจัดการความรู้มาใช้กับท้องถิ่นนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาชีพและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น หากนำการจัดการความรู้มาใช้ร่วมกับนวัตกรรมทางสังคม จะเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดการ และเผยแพร่นวัตกรรมนั้นๆไปสู่สังคม เพื่อเป็นประโยชน์สืบไป

ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภีมีการคิดค้นทดลองวิธีการทำเกษตรที่ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของต้นทุนที่สูงของการทำเกษตรกรรม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเผยแพร่กระบวนการเกษตรต่างๆสู่ชุมชน เพื่อให้นำไปปฏิบัติตามและก่อให้เกิดรายได้ขึ้น ซึ่งถือ

* สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เป็นการนำการจัดการความรู้และนวัตกรรมทางสังคมมาใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ , นวัตกรรมทางสังคม

ABSTRACT

A purpose of this research are to study about a process of managing knowledge in a community by using social innovation to increase revenues. The main contributors of this interview are people who are involved with Sufficiency Economy Learning Center at Baan Sarape in Samutsongkhram. This research will use the qualitative research for gathering data from in-depth interview and also check with the triangulation for data collection.

Using knowledge management with the local area is related to the gathering of knowledge in the local area to develop to a system. In order to people in the community could access to knowledge and develop themselves to be professional. Moreover, they would work effectively that would lead the community to have abilities in jobs and have a better life. If combine the knowledge management with the social innovation, it will support to have management and spread the innovation to society that will be benefit in the future.

The results showed that Sufficiency Economy Learning Center at Baan Sarape has an invention and experiment of farming methods that help to solve the problems of high cost of farming. This invention and experiment can use practically and disseminate an agricultural process to the community in order to be a model and increase revenues. This process is a combination of knowledge management and social innovation in order to be the highest avail of society.

Keywords: Knowledge Management, social innovation

บทนำ

ทุกวันนี้มนุษย์กำลังเผชิญกับปัญหามากมายที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสุขภาพ การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายองค์ประกอบของสังคมที่จะร่วมคิดวิธีการใหม่ๆรวมทั้งความมุ่งมั่นที่จะนำความคิดสร้างสรรค์เหล่านั้นไปปฏิบัติให้สำเร็จเท่านั้น มีนักวิชาการหลายท่านที่เห็นว่าหัวใจของการแก้ปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนนี้อยู่ที่การร่วมกันสร้างนวัตกรรมสังคม(Social Innovation) ให้เกิดขึ้นอย่างเพียงพอ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณะสุข, 2546:2-3 อ้างถึงในนายอลงกรณ์ คูตระกูล, 2553: 1)

คำถามแรกที่ต้องตอบคำถามก่อนก็คือ นวัตกรรมสังคมคืออะไร นวัตกรรมทางสังคม คือวิธีการ หลักการ แนวความคิดและโครงสร้างที่เป็นที่ต้องการของสังคม อาทิระบบการศึกษา การพัฒนาชุมชน และสุขภาพ รวมไปถึงการเสริมสร้างสังคมที่มีอารยธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง นวัตกรรมทางสังคมคือนวัตกรรมใหม่ทางความคิดที่พัฒนาสังคมและช่วยเสริมสร้างความสามารถทางสังคม (Caulier-Grice, 2010 อ้างถึงในดร.กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ,2555:12)

ในปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรกันมากขึ้น การให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้มีความจำเป็นมาก เพราะโลกขององค์กรยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันรุนแรงและความต้องการใหม่ๆ ในองค์กรต่างๆ มีแหล่งความรู้ที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่นแต่เกิดจากประสบการณ์ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง ทั้งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จและประสบการณ์ที่เกิดจากปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่สามารถก้าวข้ามผ่านมาได้ ดังนั้น องค์กรคงต้องคิดว่าจะทำอย่างไรที่จะนำ องค์ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ให้กับบุคลากรภายในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ซึ่งคำว่า "การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM)" ได้เข้ามามีบทบาทกับสังคมเป็นอย่างมาก (ที่มา: http://www.qd.mahidol.ac.th/km/document/re16_07_2553.pdf)

เช่นเดียวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภีที่มีการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา 8 ปี มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญ ได้สร้างองค์ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการเกษตร ให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การปลูกผักปลอดสารกับกบนา ทางศูนย์การเรียนรู้ฯจึงได้นำการจัดการความรู้ในชุมชนมาปฏิบัติ โดยใช้นวัตกรรมทางสังคมในการสร้างรายได้ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปแก้ปัญหาต่างๆในการดำเนินงานด้านการเกษตรของชุมชนได้ และเผยแพร่องค์ความรู้นั้นสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนนำไปปฏิบัติตามและก่อให้เกิดรายได้ขึ้น เช่นในกรณีของการปลูกผักปลอดสารกับกบนา สามารถสร้างรายได้ได้มากกว่าการปลูกผักแบบใช้สารเคมีถึง 30 เปอร์เซนต์ เนื่องจากผลผลิตมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างต่ำนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน โดยใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้

คำถามการวิจัย

การจัดการความรู้ในชุมชนของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอพียงบ้านสารภีใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้ได้อย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการทำวิจัยครั้นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดของเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษาทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้และนวัตกรรมทางสังคม

2.ขอบเขตด้านสถานที่

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงคราม

3.ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศษรฐกิจพอเพียงบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงคราม

4.ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมกราคม ถึง เดือนพฤษภาคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทราบถึงวิธีการจัดการความรู้ในชุมชนของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี

2.ทราบถึงกระบวนการใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM) หมายถึง การจัดการที่มีกระบวนการและเป็นระบบตั้งแต่การประมวลผลข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) ความคิด (Knowledge) ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างความรู้ (Knowledge) และจะต้องมีการจัดเก็บในลักษณะที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางที่สะดวก เพื่อนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้งาน ทำให้เกิดการโอนถ่ายความรู้และมีการแพร่กระจายไหลเวียนไปทั้งองค์กร

นวัตกรรมทางสังคม หมายถึง แนวคิด กระบวนการ หรือรูปแบบใหม่ๆซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการในการระบุ รวบรวม จัดการและเผยแพร่องค์ความรู้มาเป็นทรัพย์สินทางปัญญาในระยะยาวขององค์กร(Shelda Debowaski, 2549 อ้างถึงในนายสุพจน์ ผ่องสวัสดิ์กุล,2554)

การจัดการความรู้(Knowledge Management) คือ การนำเอาความรู้มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ สามารถนำมาเผยแพร่หรือนำกลับมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้า(ที่มา: http://kmlibrary.bu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=24:2010-12-22-04-26-37&catid=13:2010-12-22-04-02-34)

ดร.วรวรรณ วาณิชย์เจริญชัย กล่าวว่า การจัดการความรู้ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญคือ

1.การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการระบุความรู้ และความ

เชี่ยวชาญขององค์กรที่มีอยู่แล้วทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งการระบุชนิดของความรู้ที่องค์กรต้องการ

2.การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นกระบวนการของการค้นหาและการวางแผนในการเก็บรวบรวมความรู้ที่ต้องการ ทั้งจากแหล่งความรู้ภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งอาจได้มาจากเอกสารที่มีอยู่แล้วหรือจากผู้เชี่ยวชาญ

3.การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันของแต่ละบุคคล เพื่อทำให้เกิดความรู้และแนวคิดใหม่ๆ

4.การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) เป็นกระบวนการของการกำหนดรูปแบบของความรู้ และเทคโนโลยีที่ใช้จัดเก็บ เพื่อรักษาความรู้ที่มีคุณค่าขององค์กรไว้ในฐานความรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งมีการปรับปรุงความรู้ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

5.การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution) เป็นกระบวนการของการถ่ายทอดความรู้ที่อยู่ในองค์กรไปสู่บุคคลอื่น เพื่อให้บุคคลที่ต้องการใช้ความรู้ สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

การนำวิธีการจัดการความรู้มาใช้กับท้องถิ่นนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาคลังความรู้ ในการรวบรวมจัดเก็บ เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาชีพและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น (สุมาลี สังข์ศรี, 2550 อ้างถึงในอภิชาติ ใจอารีย์, 2557)

อาจกล่าวสรุปได้ว่าการจัดการความรู้คือการระบุ รวบรวม จัดการ และเผยแพร่สู่บุคคลอื่น เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมทางสังคม(Social Innovation) หมายถึงกิจกรรมและการ

ให้บริการเชิงสร้างสรรค์ที่มีแรงจูงใจอยู่ที่การตอบสนองความต้องการของสังคมในรูปแบบต่างๆ (Mulgan, 2006) ขณะที่ Phills และคณะ (2008) ได้เพิ่มเติมในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคมว่า เป็น "กระบวนการ" ในการคิดค้น สนับสนุน และนำแนวคิดใหม่ๆไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่สังคมต้องการได้ กล่าวโดยสรุปคือ นวัตกรรมทางสังคมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งประดิษฐ์ แต่ยังเป็นกระบวนการและการให้บริการทางสังคมด้วย โดยยืนพื้นอยู่บนฐานของการ "คิดใหม่" เพื่อตอบโจทย์ของสังคมในแง่มุมต่างๆ (ที่มา:https://centreforsocialinnovation.wordpress.com/2015/02/19/ชวนคุยเรื่องนวัตกรรมทางสังคม)

นวัตกรรมทางสังคมมีองค์ประกอบที่จำเป็น คือ คุณค่าของนวัตกรรมที่มีต่อสังคมส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นในเชิงแก้ปัญหาหรือในเชิงพัฒนา นั่นคือ นวัตกรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่คนในชุมชนทำอยู่เป็นประจำให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งคุณค่านี้อาจจะเป็นคุณประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ(RelativeAdvantage)(Rogers, 2003: 229 อ้างถึงในนายอลงกรณ์ คูตระกูล, 2553:15)

นวัตกรรม หมายถึงสิ่งใหม่ที่กระทำซึ่งเกิดจากการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ซึ่งสิ่งใหม่ๆนี้อาจอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิด หรือกระบวนการก็ได้ และต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาด้วย องค์ประกอบของนวัตกรรมประกอบด้วย

1.เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน เคยทำแล้วในอดีตแล้วนำมาปรับปรุง หรือเป็นสิ่งใหม่ที่พัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม

2.นวัตกรรมต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนา ไม่ใช่จากการลอกเลียนแบบหรือการทำซ้ำ

3.สามารถนำไปพัฒนาหรือนำไปแก้ปัญหาในการดำเนินงานได้ ถ้าในทางธุรกิจต้องสามารถสร้างรายได้ได้

4.นวัตกรรมมีโอกาสในการพัฒนาต่อได้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ ,2555)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางสังคม คือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ

การกำหนดประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงคราม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการอ้างอิงต่อเนื่องแบบปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) โดยคำถามจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ให้อิสระในการที่ผู้ตอบคำถามการวิจัยแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

2.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สมุดจดบันทึก ปากกา เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ เพื่อช่วยในการเก็บรายละเอียดข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ให้ครบถ้วน

การตรวจสอบความเชื่อมั่น

1.ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้อง โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการแสดงหาความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน โดยมีการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) โดยจะใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมทั้งยังใช้ข้อมูลจากแหล่งเอกสารมาประกอบการศึกษา และใช้การตรวจสอบด้านข้อมูล (data triangulation)ในด้านของเวลา สถานที่ และในด้านแหล่งบุคคล ที่หากบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าข้อมูลเป็นข้อมูลที่ตรงกันหรือไม่ ข้อมูลไหนที่ขาดความน่าเชื่อถือก็จะไม่นำมาใช้ ถ้าข้อมูลในส่วนไหนยังไม่พอก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1.การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตลักษณะมีส่วนร่วม (Participant Observation) อย่างไม่สมบูรณ์ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการปลูกผักปลอดสารกับกบนา ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี ตามสมควร มีการสังเกต ตั้งคำถาม จดบันทึก และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในกระบวนการทำ เพื่อพิจารณาและทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น

2.2ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามกึ่งโครงสร้างในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีการกำหนดคำถามออกเป็นประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเข้าใจและแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง ในการสัมภาษณ์แต่ละรายจะทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว จึงหยุดการสัมภาษณ์

โครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย อายุ เพศ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจ หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้ข้อมูลและประวัติความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับแนวคิด และกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน โดยใช้นวัตกรรมทางสังคมเพื่อสร้างรายได้

2.3ในขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกสั้นๆ ในประเด็นที่สำคัญ และบันทึกเสียง เมื่อจบการสัมภาษณ์ จะทำการ

บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ทำการวิจัยขณะที่รวบรวมข้อมูล ซึ่งการเขียนบันทึกสรุปสั้นๆ ดังกล่าวมีประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหัวข้อสรุป

2.4ข้อมูลจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดความ เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

การวิเคราะห์ผล

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล พร้อมกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยแต่ละครั้งที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึก การถอดเทปบันทึกเสียง มาแยกเป็นหัวข้อตามประเด็นต่างๆ เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ในแต่ละครั้งว่ามีมากเพียงพอที่จะตอบคำถามได้หรือไม่ และหากข้อมูลยังไม่มากพอจะทำการหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Description Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด จากการสัมภาษณ์และสังเกต แล้วจึงนำไปแยกประเภท เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อต่างๆ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามแนวคิดเพื่อหาข้อสรุป

ผลการศึกษาวิจัย

1.ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี ตั้งชื่อสถานที่ตามชื่อคลองที่ตัดผ่านหลังสถานที่ เริ่มต้นจากการเป็นวิสาหกิจชุมชน และเริ่มทำการเกษตรพอเพียง มีการแปรรูปอาหาร และทดลองพลังงานทดแทน จนกระทั่งปี 2252 ภาครัฐจึงขอให้เปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นก็มีผู้คนเข้ามาศึกษาดูงานเรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน โดยผู้ที่มาศึกษาดูงานมีอายุตั้งแต่ 8-92 ปี นอกจากนี้ยังมีรายการโทรทัศน์ต่างๆนำไปเผยแพร่อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งทางศูนย์ฯจะมีการติดตามข่าวสารของผู้ที่มาศึกษาดูงานและคอยให้คำปรึกษาในกรณีที่นำไปเลียนแบบอีกด้วย เมื่อทางศูนย์ฯเห็นว่ามีคนเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ถือเป็นโอกาสที่จะสร้างรายได้

ให้กับคนในชุมชน จึงให้คนในชุมชนมาทำงานในศูนย์ฯ เช่นแม่ครัว คนรับรองแขก เป็นต้น และให้คนในชุมชนนำสินค้าท้องถิ่นมาขายในศูนย์ฯ เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

2.ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี คิดค้น ทดลองวิธีการทำเกษตรที่แปลกใหม่มากมายหลายวิธี ที่จะช่วยลดต้นทุนและสร้างกำไรได้สูง มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนที่ไม่ประสบความสำเร็จจะทำการคิดค้นพัฒนา และแก้ไขต่อไปเรื่อยๆ ในส่วนที่ประสบความสำเร็จจะนำมาเผยแพร่สู่ชุมชน โดยมีการจัดอบรมสอนวิธีการทำเกษตรพอพียงต่างๆ การแปรรูปาหารพลังงานทดแทน รวมถึงการปลูกผักปลอดสารกับกบนาด้วย โดยมีการจัดอบรมทั้งภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ และเป็นวิทยากรให้กับภายนอก ได้แก่ ชุมชน สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชนต่างๆและผู้ที่สนใจ เพื่อให้นำไปปฏิบัติอย่างถูกวิธี หรือนำไปปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการและสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ได้

3.ยกตัวอย่างในกรณีการปลูกผักปลอดสารกับกบนาสามารถสร้ายรายได้ได้สูง ในส่วนของผักปลอดสารจะได้กำไรมากกว่าผักทั่วๆไปถึง 30%-40% และในส่วนของกบนากามารถทำกำไรได้มากกว่ากบนาทั่วๆไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิตของทั้ง 2 อย่างมีต้นทุนที่ต่ำมาก หากคนในชุมชนหรือคนที่มาศึกษาดูงานนำไปเลียนแบบจะมาสามารถสร้างรายได้จนพึ่งพาตนเองได้เลยทีเดียว ซึ่งเป็นการแนะแนวทางให้ผู้คนมีอาชีพที่สร้างรายได้ได้ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ฯยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่งคือเปิดให้คนในชุมชนนำสินค้ามาขายภายในศูนย์ คนในชุมชนก็จะได้รับรายได้จากการขายสินค้าด้วย เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสารภี เป็นศูนย์ที่เปิดสอนให้กับผู้คนที่มาศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรอบรมภายนอกศูนย์ด้วย ซึ่งมีแนวคิดและวิธีการจัดการความรู้โดยใช้นวัตกรรมทางสังคมในการสร้างรายได้ โดยการคิดค้นทดลองวิธีการทำเกษตรอย่างสร้างสรรค์ที่ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของต้นทุน

ที่สูงของการทำเกษตรกรรม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเผยแพร่กระบวนการเกษตรต่างๆสู่ชุมชน เพื่อให้นำไปปฏิบัติตามและก่อให้เกิดรายได้ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลรัตน์ นวกิจ-ไพฑูลย์ ที่นวัตกรรมต้องเกิดจากการใช้ความรู้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่สามารถนำไปพัฒนาหรือนำไปแก้ปัญหาในการดำเนินงานได้ และต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา และแนวคิดของสุมาลี สังข์ศรี ที่การนำวิธีการจัดการความรู้มาใช้กับท้องถิ่นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาคลังความรู้ ในการรวบรวม จัดเก็บ เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาชีพและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1.ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมให้เกิดเป็นเครือข่าย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรศึกษาเปรียบเทียบเรื่องลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่นๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป

2.ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆด้วย เช่น ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านการเมือง

บรรณานุกรม

กองพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559, จาก http://www.qd.mahidol.ac.th/km/document/re16_07_2553.pdf

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ.(2555). นวัตกรรมทางสังคม ประโยชน์ที่มีมากกว่าที่คิด. ค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559, จาก

http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/pdf/aw02.pdf

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์. (2555). นวัตกรรมคืออะไร.ค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559,จาก https://www.gotoknow.org/posts/492060

วิรัติ นิธิกุล. (2553). ความหมายการจัดการความรู้. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559, จาก http://kmlibrary.bu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=24:2010-12-22-04-26-37&catid=13:2010-12-22-04-02-34

สุพจน์ ผ่องสวัสดิ์กุล. (2554). การสร้างแบบจำลองการจัดการความรู้ของศูนย์บริการด้วยเทคนิคการทำเหมืองข้อมูล กรณีศึกษาเทคโนโลยีสารสรเทศแห่งหนึ่ง. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559, จาก http://digi.library.tu.ac.th/thesis/it/0966/title-biography.pdf

อภิชาติ ใจอารีย์. (2550). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหน่อไม้ ของชุมชนบ้านพุเตยจังหวัดกาญจนบุรี. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559, จาก http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/n4-2/14.pdf

อลงกรณ์ คูตระกูล. (2553). นวัตกรรมทางสังคม. ค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2553/b166474.pdf